

Følgegruppens tur i Holmegårds Mose og Gødstrup Engsø

Den 21. maj 2006, var Følgegruppen på ½ dags tur i Holmegårds Mose og Gødstrup Engsø, for at se på allerede realiserede naturgenopretningsprojekter.

Holmegårds Mose

Holmegårds Mose indeholder et af de få områder på i Danmark, hvor det lige som i Åmosen er muligt at finde rester af den værdifulde og højt prioriterede naturtype "Højmose". Højmosen er som naturtype på EU's liste over specielt bevaringsværdige naturtyper, som Danmark ifølge habitatdirektivet har pligt til at beskytte og hjælpe. Holmegårds Mose har den lighed med Åmosen, at der både er tale om værdifuld natur og værdifuld kulturarv. I Åmosen, er der dog dels tale om et langt større areal, med større potentiale og desuden strækker kulturarven sig over et langt større tidsrum og rummer større en større koncentration af fundsteder (fundene i Åmosen strækker sig over en periode på ca. ottetusind år mod ca. det halve i Holmegårds Mose).

I Holmegårds Mose er et 563 ha stort areal blevet fredet i marts 2006 og retablering af arealet til Højmose er nu så småt sat i gang.

Når man bevæger sig ind i Holmegårds Mose, kan man se den naturlige overgang til Højmose, hvor kanten af mosen er vådere og mere næringsrig end midten og man kan se hvordan mosen hvælver ind mod midten. Der er i en højmose kun tale om vandtilførsel fra nedbør. Derfor er Højmose er en næringsfattig naturtype. Højmosen i Holmegårds Mose er præget af tørvegravning og har lidt af tilførsel af næringsstoffer dels fra tilstødende arealer og i mindre grad også fra nedbøren. Der har på mosen også været tale om kraftig opvækst af birk, hvilket sættes i forbindelse med, at mosen er blevet drænet. For at vende udviklingen har man stoppet dræn og grøfter forhindre tilstrømningen af næringsrigt vand og dræningen af området. Desuden har man skåret birken ned på store dele af arealet. Man kan nu på arealet som sagt se et mere "typisk" Højmosebillede, hvor man også finder arter som Kjæruld, Klokkelyng og Soldug.

*Højmose under udvikling i Holmegårds Mose
(Fotograf: Henrik Bundgaard)*

Birken vokser dog stadig op og der er behov for en vådere tilstand på arealet. Derfor er der behov for yderligere tiltag. For at bremse birkens opvækst kan man benytte sig af at skære birken i ca. 1 meters højde og ikke, som har gjort i Holmegårds mose, ved jordoverfladen. Birken vil, hvis man skærer den ned ved jorden enten sætte stødskud eller rodsrud. Ved at skære stammerne højere oppe, kan man i høj grad undgå denne reaktion. For at standse dræningen af området, kan man opstemme den ringgrøft, som omgiver hele arealet og som løber ud i Susåen. Problematikken minder på dette punkt meget om Åmosen, hvor de store grøfter dræner mosen ud i Åmose Å. Desuden, er der i Holmegårds mose sandsynligvis dannet tørkesprækker i tørven, ligesom i Åmosen. Tørkesprækkerne virker i mange tilfælde som bedre dræn end de gamle drænrør.

Området er ikke overrendt af turister og andre gæster på trods af at det ligger lige i nærheden af både Fensmark og Næstved. Dette skyldes nok i høj grad, at området ikke er blevet promoveret meget i offentligheden, og at det ofte for danskere er vigtigere at vide, at man har et naturområde tilgængeligt end det er konkret at anvende området.

Gødstrup Engsø

Efter turen rundt i Holmegårds Mose, kørte Følgegruppen til Gødstrup Engsø, for at møde lodsejere (Erik Paludan og Ingvar Frier) og repræsentanten fra Direktoratet for Fødevareerhverv (DFFE), Jørgen Sandby Nielsen, som havde været ansvarlig med jordfordelingen i forbindelse med projektet. Projektet har været genstand for et større vådgøringsprojekt, hvor der som led i VandMiljøPlan II er blevet etableret sø og våde enge. Processen blev oprindeligt sat i gang da det lokale pumpelaug skulle afgøre, om man skulle fortsætte afvandingen af området og investere i ny pumpe med videre. Eller man skulle gå andre veje.

Området er på 91 Ha, hvoraf de 55 Ha er udpeget som §3 arealer. Der var 23 lodsejere. Fire af ejendommene var frijordsejendomme og en ejendom var fuldtids-mælkebedrift. To ejendomme var husdyrbrug, primært som hobbybrug og fire var deltids plantebrug. Ca. 55 ha var mose, og hovedparten af det resterende var omdriftsjord eller brak. Meget af området var præget af selvsået skov. Pumpelaugene kontaktede Storstrøms Amt om mulighederne for et naturgenopretningsprojekt og en forundersøgelse blev afsluttet i december 2001. Tolv lodsejere havde ønske om erstatningsjord, heriblandt den tidligere nævnte mælkebedrift. Det realiserede projekt indeholder 50-60 ha sø, 10-20 ha sump, 10 ha våd eng og 8 ha tør eng. Amtet er projektejer og dermed ansvarlig for økonomi og projektets realisering. Skov- og naturstyrelsen var bevilligende myndighed.

Gødstrup Engsø (Fotograf: Henrik Bundgaard)

Ifølge Erik Paludan, som var den oprindelige idémand bag projektet, var området også smukt før, blandt andet med en masse læbælter. Med den nye sø, mener han dog at området har udviklet sig fra "perle til diamant". Også Ingvar Frier synes at resultatet var godt, men var dog noget mere kritisk med hensyn til hele forløbet af processen.

Oprindeligt troede

han ikke på projektet. Hvis det var blevet gennemført som oprindeligt tænkt, ville vandstanden i dag have været 50 – 60 cm højere. Han kom desuden med opfordring til at afklare alle økonomiske aspekter og andre spørgsmål vedrørende pligter for eksempel for oprensning af grøfter med videre på forhånd. Jagten havde ændret karakter på den måde at Rådyrenes trækmønster havde ændret sig som konsekvens af vådgøringen, ligesom fasanjagten var gået kraftigt ned. Derimod var andejagten blevet klart forbedret. Ejendomsværdien var ifølge begge lodsejere steget som følge af projektet. Der var ikke etableret offentlig adgang til området i form af stisystemer og lignende. Dette manglede ifølge den ene af lodsejerne. Når samfundet investerer et væsentligt beløb i et projekt som dette, bør der være mulighed for at opleve området.

Processen samlet lod en del tilbage at ønske. Den havde været for langsom, med hensyn til afklaringen af jordfordelingen. Desuden var den blevet hæmmet af den fredningssag, som var blevet rejst af Danmarks Naturfredningsforening i 2002. Jordfordelingen var sat i værk i 2002 og

blev styret af Jørgen Sandby. Normalt er der et lodsejerudvalg i sådanne sager og i dette tilfælde blev dette udgjort af det tidligere Pumpelaug. Processen var vanskelig, men det lykkedes at komme frem til et resultat, som ifølge Jørgen Sandby generelt resulterede i fornuftige arronderingsforhold for de involverede ejendomme. Man bør dog være klar over at der er tale om et forhandlingsforløb, hvor det er fornuftigt af staten at anskaffe sig erstatningsjord på forhånd, ligesom oprettelsen af en jordfond til brug for at købe projektområder fri er en god ide, hvis man ønsker at projektets skal kunne gennemføres.

Endelig blev mulighederne for erstatning og finansiering diskuteret grundigt. Der er en række ordninger, bl.a. i Fødevarerministeriet, som kan danne grundlag for en stor del af finansieringen af erstatninger i projekter som dette. Desuden bør man klarlægge de ejendomsjuridiske forhold og hvorledes forskellige typer af lodsejere står i projekter som dette.

Gødstrup Engso (Fotograf: Henrik Bundgaard)

Efter en særdeles informativ dag, takkede Følgegruppen Jørgen Sandby, Erik Paludan og Ingvar Frier for de mange gode og vigtige aspekter, som de havde påpeget under besøget.